

— Так то воно так, — каже оден чоловік,
— та не завсіди дізнаєш ся, чим чоловікови
нашкодиш, а чим добро зробиш.

— Правда твоя, — відповів йому Сократ.
— В сьому ми часто помиляємо ся. Але й ті,
що вчать ся шевства або ковальства часто по-
миляють ся, як учатъ ся. Але майстри вчать їх,
як їх самих учителі колись вчили та як потім
вони самі навчили ся. Ось і я тепер учуєсь то-
го діла, що його кожному знати треба, і другим
кажу те, про що сам дізнавсь і що мені
може сумлінє каже. А сумлінє кожному буде
казати, аби лиш послухав його. І хто буде до-
слухуватись свого сумління, як воно каже, той
навчить ся, як треба жити. Відколи є люди на
світі, вони вчать ся, як жити з людьми, і вчить
їх сумлінє. А сумлінє кожному дав Бог і воно
у всіх однакове. Всего вчити ся треба, але
найпотрібніше вчити ся, як жити з людьми
так, щоби їм не шкодити, а робити добро.

X.

ЯК СУДЖЕНО СОКРАТА.

Так учив Сократ і богато було в него при-
ятелів щирих та учеників. Та богато було і во-
рогів. Сократова правда богатъох колола в очі.
Богачі не любили його. Сократ казав: „Не пра-
ця ганьбить людину, а ганьба тому, хто не пра-
цює. Тілько тому, хто працює, Бог дає справді-
шне щастє”. А богачі нічого не робили, ще й
величали ся тим, що вони не роблять. Сократ
казав: